

TOPIC

LO 10/07

DE METHODIEK VAN DE STRAAT (2)

Er is veel te doen over het gedrag van leerlingen op school. Recente incidenten in en rondom scholen maken het gedrag van leerlingen onderwerp van gesprek in formele (politiek) en informele (verjaardagen) circuits. Wat moet er gebeuren met jongeren met ernstige gedragsproblemen? Iedereen heeft een mening. Maar weinigen hebben ook een oplossing. In een serie van twee artikelen komt de methode van jeugdinstelling Glen Mills, waarin sport een belangrijke rol speelt, voor het voetlicht. In het vorige artikel in nummer 10, is de opleiding in het algemeen aan de orde gekomen. In dit artikel wordt specifiek ingegaan op de rol van sport in deze opleiding, en op mogelijk interessante elementen voor het reguliere onderwijs.

Door: Maarten Massink

ROL VAN SPORT IN DE OPLEIDING

Sport of LO is geen vak op het lesrooster van de jongens. Sport hoort wel bij het dagprogramma. Geno Bakker is als 'sportsenior' verantwoordelijk voor dit sportprogramma. Het feit dat sport geen schoolvak is maar wel een onderdeel van het dagprogramma maakt dat er anders tegenaan wordt gekeken dan het vak LO op school. Sport is hier duidelijk middel en geen doel op zich. Het is een middel 'ter ondersteuning van de normatieve positieve cultuur' zegt Geno. Hij legt desgevraagd uit dat door juist die sporten te kiezen die dicht bij de jongens staan, ze sport kunnen gebruiken bij de gedragsvorming van de jongens.

Vormingswerk

Geno komt zelf uit het vormingswerk. Hij heeft eerst cios gedaan en toen korps mariniers. Op het cios specialiseerde hij zich in het vormingswerk. Daar lag zijn interesse. In militaire dienst beviel het minder, en toen hij werd benaderd door mensen van het cios met de vraag om mee te helpen met de start van de Glen Mills School in 1998 was hij enthousiast voor het idee. Het systeem moest toen nog opgehaald worden in Amerika. Met zes man leiding en vijf studenten zijn ze naar USA, Pennsylvania gegaan om het systeem te leren kennen en te

importeren naar Nederland. Met deze kleine groep werd in de kazerne in Wezep een start gemaakt op 10 december 1998. En dat is langzaam uitgegroeid tot wat het nu is geworden.

Vier hoofdactiviteiten

De jongens op de Glen Mills zijn gevoelig voor groepsdruk en competitie. Sport is een belangrijk middel om erbij te willen horen. Geno heeft goed geluisterd naar wat de jongens graag willen doen aan sport. Daar zijn veldvoetbal, zaalvoetbal (futsal), basketbal en judo als vier hoofdsporten uitgekomen. Daarnaast krijgen de jongens die nog niet kunnen zwemmen zwemles en kunnen ze een zwemdiploma halen. En er wordt aan survivalactiviteiten gedaan en 's avonds zijn er de 'intramurals'. Dat zijn sportinstuiven waar studenten in de avonduren aan mee kunnen doen. Er worden activiteiten naar keuze gedaan. Dat kan van alles zijn wat in de sporthal mogelijk is.

Status opbouwen en gedrag 'sturen'

Met sport kunnen de jongens hun DKW (Door Keihard Werken) -punten verdienen en daarmee hun status verhogen. Dat kan door je in te zetten voor de sport (zwemdiploma halen bijvoorbeeld), maar ook door een bijdrage te leveren aan het mogelijk maken van sporten: velden uitzetten, accommodatie schoonmaken, de rol van scheidrechter spelen met sporttoernooien. Dit kan zijn bij de competitie sporten (voetbal en basketbal), maar ook bij de 'intramurals'. De studenten krijgen geen beoordeling of rapportcijfer voor hun sport- of bewegingsvaardigheid. Ze worden wel beloond voor hun inzet met DKW-punten. De inzet kan betrekking hebben op het sporten zelf of op het mogelijk maken van

FOTO: HANS DIJKHOFF

sporten voor anderen. Dit levert een bijdrage aan de officiële status. Onder de jongens is er ook een soort officiële status; goede sporters staan hoog in aanzien. Daar willen anderen graag bij horen. Er gaat een positieve aantrekkingskracht van uit. Maar dat geeft ook verantwoordelijkheid aan deze sporters als voorbeeld voor anderen. Dat kan weer gebruikt worden bij het sturen van gedrag.

Competities

De jongens die voetballen en basketballen doen mee met de reguliere competities. Dat betekent dat ze als school tegen clubs en verenigingen moeten spelen. Dat is een bijzondere situatie. Geno heeft zich als 'vereniging' moeten aanmelden bij KNVB en Nederlandse Basketball Bond. 'Daarvoor moet je een verenigingsstructuur hebben met statuten en een voorzitter en een penningmeester etc. Met name met de KNVB loopt deze samenwerking heel soepel. Deze bond begrijpt heel goed de bijzondere situatie waarin wij verkeren. Zij geven alle medewerking. Er is namelijk maar één vertegenwoordigend elftal,' aldus Geno.

Klappen voor de tegenstander

Jongens die deelnemen aan de competities worden daar goed op voorbereid. Niet alleen speltechnisch en tactisch, maar vooral ook qua gedrag. Soms worden deze jongens geprovoceerd als zij bij andere teams komen die weten dat deze jongens vanwege hun gedrag in het Glen Mills zitten. Zij worden voorbereid niet in te gaan op provocaties. Als ze worden geprovoceerd wordt dat bespreekbaar gemaakt en wordt geleerd hoe daar mee om te gaan. Als andere teams bij Glen Mills op bezoek komen is dat voor hen een vreemde situatie. Alle studenten die op dat moment aanwezig zijn, zitten op de tribune en er wordt gespeeld voor een vol stadion. De jongens van Glen Mills moeten zich als publiek ook leren gedragen. Respect hebben voor de tegenstander staat hoog in het vaandel. 'Dat betekent' zegt Geno 'dat er ook wordt geklapt als de

tegenpartij scoort, en dat er niet wordt gejuicht als een tegenstander zich blesseert, maar dat het dan stil wordt'. Kortom ook hier staat de sport (beleving) ten dienste van de gedragstraining.

Coaches geven sport

Sport wordt gegeven door coaches die ook een taak hebben binnen de Glen Mills als coach. Zijn doen de sport 'erbij'. Voor iedere sport (voetbal, futsal, basketbal en judo) zijn er vier coaches. Hierdoor is de bezetting optimaal en kunnen alle groepen voldoende trainen voor hun sport. Daarnaast zijn er nog coaches die zwemmen geven en survival en 'intramurals'. Soms doen de studenten mee aan grote sportevenementen. Zo heeft er een groep van Glen Mills zich voorbereid op, en meegedaan aan de vierdaagse van Nijmegen. Kan iedere coach deze jongens sport geven? Het belangrijkste is dat de coaches de Glen Mills methodiek van coachen begrijpen en kunnen uitvoeren. Als ze daarnaast affiniteit met de tak van sport hebben is dat voldoende om de jongens te begeleiden. Die affiniteit betekent soms dat ze zelf die sport beoefenen, of training geven of hebben gegeven in de betreffende sport. Er is ook een coach aanwezig die de ALO heeft gedaan. Hij is niet specifiek aangenomen vanwege zijn ALO-opleiding. Hij is algemeen coach in de opleiding, maar daarbij is hij breed inzetbaar voor sport.

De jongens belangrijk maken

Van al deze coaches wordt gevraagd vooral de jongens veel te laten participeren in de keuzes die gemaakt moeten worden. 'Je moet de jongens belangrijk maken en verantwoordelijkheid durven geven'. Soms komen spelers en coach voor dilemma's te staan. Bijvoorbeeld: er komt een belangrijke wedstrijd aan en één van de betere spelers heeft confrontaties achter de rug de afgelopen week waardoor de groep de beslissing moet nemen dat hij deze wedstrijd niet mag spelen. Dat is hard en moeilijk, maar ook hier geldt; 'gedrag gaat voor alles'. De jongens leren begrijpen dat deze speler uiteindelijk geholpen is met zo'n zware maatregel, al kan dat betekenen dat het risico groter wordt dat ze de belangrijke wedstrijd verliezen. De student voelt die verantwoordelijkheid ook naar zijn team, dus nog meer druk om zijn gedrag aan te passen zodat hij wel kan spelen.

Duizendpoot

Het aansturen van al deze sportactiviteiten via de coaches is de taak van Geno als de sportsenior. Dat betekent in dit geval ook de contacten onderhouden met de competitieleiders van de voetbalbond en de basketbalbond en zorgen dat Glen Mills als school ook kan meedraaien in de competities als ware het een vereniging. Daarbij wel rekening houdend met de eisen van het vormingswerk waarbij het gedrag eerst komt en sport duidelijk een middel is. Dit vraagt goed overleg met de bonden bijvoorbeeld in het schuiven en verplaatsen van wedstrijden als daartoe aanleiding is geweest binnen het schoolprogramma. Er moeten zo'n honderd competitiewedstrijden (veldvoetbal, zaalvoetbal, basketbal) afgewerkt worden. Geno

De school is onderdeel van

FOTO: HANS DIJKHOFF

FOTO: HANS DIJKHOFF

Scheikundelokaal

neemt als sportsenior daarbij meerdere taken voor zijn rekening die binnen een vergelijkbare vereniging door meerdere personen worden waargenomen. Hij is penningmeester, secretaris, en voorzitter tegelijk.

Belangrijkste boodschap

Op de vraag wat nu de belangrijkste boodschap is die Geno wil meegeven over de rol van sport in de opleiding van de jongens antwoordt hij: 'dat er een grote kracht schuilt in het geven van verantwoordelijkheid als persoon en als groep. Als je dat goed doet, en ze echte verantwoordelijkheid geeft dan kunnen ze zoveel aan. Er is veel gedragsverandering mogelijk als deze jongens merken dat ze bij een positieve club kunnen horen. Het voordeel van sport is dat er sprake is van écht gedrag. Sport is emotie, je kunt moeilijk liegen'. Oftewel de kracht van de normatieve positieve cultuur die uitgaat van sport is een belangrijke factor in hun opleiding.

WAT IS BRUIKBAAR VOOR HET REGULIERE ONDERWIJS?

In het reguliere onderwijs hebben we soms te maken met gedragsproblemen. Menig (LO)-docent zou graag negatieve schoolervaringen van leerlingen willen ombuigen naar positieve ervaringen, één van de doelstellingen van de Glen Mills School. De situatie op de Glen Mills is niet vergelijkbaar met de situatie op een reguliere school. De jongens zitten daar intern. Hun gedrag is onderdeel van de opleiding ook buiten de lessen om. Het werken met vergaande privileges en het onthouden daarvan is niet zonder meer te kopiëren. Alhoewel we in bepaalde groepen leerlingen ook regelmatig belonen met leuke activiteiten na een periode van hard werken en leren (spelletje naar keuze als afsluiting...). Ik denk dat er elementen in de 'Glen Mills aanpak' zitten die onze aandacht verdienen.

Leerlingen verantwoordelijk maken

Het idee van Sam Ferrainola dat jongeren van de straat veel meer aannemen van leeftijdgenoten dan van volwassenen, geldt ook voor veel leerlingen. Leerlingen inschakelen in het

leerproces en het 'leren van elkaar' veel kans te geven is onder andere door de onderwijsvernieuwingen regelmatig onder de aandacht van de docenten gebracht. Maar leerlingen ook vergaand inschakelen bij het elkaar aanspreken op gedrag is minder gebruikelijk. Het past ook niet in de cultuur van veel jongeren om elkaar op gedrag aan te spreken als het gaat om corrigeren ten behoeve van de voortgang van de les. Die cultuur, die essentieel is op Glen Mills, wordt ook mogelijk door het feit dat er af en toe een nieuwkomer in een groep geplaatst wordt. Hij leert van groepsgenoten wat de normen zijn door het 'confronteren'. Die normen zijn letterlijk eerst opgehaald door een startgroep. Daarna heeft de groep door het confronteren als methode, deze normen zelf in stand gehouden en waar nodig aangepast. Het blijkt dat als leerlingen worden gestimuleerd, beloond, gewaardeerd en beoordeeld als het gaat om 'elkaar onderling aanspreken op..' en 'verantwoordelijk maken voor..' het gedrag van de ander, dat veel effect heeft in het sturen van gedrag.

Confronteren

Gedrag gaat voor is een stelregel op Glen Mills. Op het moment dat het gedrag van een leerling veel aandacht vraagt, wordt de activiteit stilgelegd en besteedt de groep aandacht aan gedrag als het niet op de eerste niveaus (non-verbaal en verbaal) gecorrigeerd kan worden. Uiteindelijk kan het nodig zijn de steun van de groep te vragen om het gedrag van een leerling centraal te stellen. Als het gedrag betreft waarover met de groep afspraken zijn gemaakt en waarvan ieder vindt dat je daar aan te houden hebt, kan van de groep gevraagd worden deze leerling daar op aan te spreken, anders nemen ze hun eigen regels en afspraken, en dus zichzelf niet serieus.

Gezamenlijke afspraken met leerlingen

Het maken van gezamenlijke afspraken waar de groep invloed op heeft is belangrijk als je van leerlingen vraagt de ander te 'confronteren' als hij negatief gedrag vertoont. Het zijn hun normen. Op Glen Mills worden die normen in het begin extrinsiek opgelegd, in de hoop dat leerling de positieve werking

ervan ervaren en intrinsiek gemotiveerd raken voor de naleving ervan. In het reguliere onderwijs blijven we vaak uitgaan van intrinsieke motivatie door uitleg van het 'hoe en waarom'. Maar als dat niet werkt zul je sommige afspraken waar je niet omheen wilt moeten afdwingen (kleding, schoeisel, regels met betrekking tot veiligheid), in de hoop dat leerlingen de betekenis en logica ervan ervaren. Waar het *kan* geef je ze invloed. Een manier hiervoor is beschreven in het artikel van Jorg Radstake ('Een andere start van het schooljaar') in *Lichamelijke Opvoeding* 7 van 2006.

Consequent zijn

Studenten op Glen Mills moeten elkaar confronteren. Ze moeten consequent zijn en kunnen misdragingen niet laten lopen. Omdat 'consequent zijn' continu geldt, zowel in de les als daarbuiten, heeft het effect. Studenten voelen steeds dat ze aangesproken worden en anderen aan moeten spreken op gedrag. In het regulier onderwijs is die controlerende druk niet zo groot. Maar 'consequent zijn' in het aanspreken op bepaald gedrag is wel voorwaarde voor het naleven van gedragsregels. Als leerlingen merken dat de ene les iets niet mag dat in de andere les nog was toegestaan of onopgemerkt bleef, dan bemoeilijkt dat de acceptatie van gedragsregels.

Dit is een van de moeilijkste dingen in de praktijk van het onderwijs. De ene leerling is de andere niet, en de ene dag heb je als docent meer aandacht en energie dan het andere moment. Natuurlijk heeft het ook zijn waarde in het reguliere onderwijs dat leerlingen leren omgaan met uitzonderingen en verschillen. Voor de jongeren in de Glen Mills School kan dit verwarring geven en dus is consequent zijn heel belangrijk. Er zijn ook binnen het reguliere onderwijs bepaalde groepen leerlingen die zeer gebaat zijn bij een consequente aanpak door verschillende docenten. Deze aanpak werkt versterkend en geeft meer kracht door duidelijkheid en herhaling van de boodschap.

Gezamenlijke aanpak van docenten

Het is nog moeilijker om met elkaar, en ieder voor zich als docent, consequent te zijn. Coaches, leiders en docenten op Glen Mills dienen met elkaar dezelfde normen te hanteren en erop toe te zien dat studenten die met elkaar bewaken.

Daarin worden ze geschoold. Eerst worden ze gescreend op hun leiderschaps- en coachingskwaliteiten. Via advertenties worden coaches geworven. Er vindt eerst een intakegesprek plaats. Daarna volgt een assessment waarbij de kandidaten geestelijk en lichamelijk op de proef gesteld worden. Dit gebeurt door een senior, coaches, drie studenten en iemand van het management. De competenties staan nauwkeurig omschreven. Vervolgens krijgt de kandidaat-coach bij de start een *Big Brother* toegewezen waar hij bij meeloopt om te kijken hoe het werkt. Daarnaast krijgt hij cursussen over de werkwijze op Glen Mills. Kortom er wordt veel geïnvesteerd in het samen op één lijn komen van het personeel. Dit is 'not done' in het onderwijs en misschien ook niet wenselijk. De diversiteit van de docenten (ook in aanpak) wordt daar soms gekoesterd. Maar de negatieve zijde ervan kan zijn dat leerlingen die

structuur nodig hebben moeilijk om kunnen gaan met die diversiteit aan regels bij verschillende docenten.

Hiërarchische structuren

Het systeem op Glen Mills is gebaseerd op hiërarchie binnen een groep. De verantwoordelijkheden maar ook de privileges nemen toe naar mate je stijgt op de hiërarchische ladder (van *Concern* naar *Aspirant*, naar *Aspirant met log*, naar *Bull* en verder..)

Dat is lastig te realiseren in het onderwijs en misschien ook niet wenselijk. Maar je kunt wel gebruikmaken van de hiërarchie die er bestaat binnen de klas. Door bepaalde leerlingen die invloed hebben ook meer verantwoordelijkheden te geven en ze daar ook op aan te spreken.

Na de berichtgeving in de pers naar aanleiding van incidenten die er zich afspelen in en rondom reguliere scholen is er een maatschappelijke discussie ontstaan over aanpak van leerlingengedrag op school. Er worden oplossingen gezocht met beveiligingspoortjes en toelatingspasjes en beveiligingsfunctionarissen. In dat kader is het interessant eens over de muren van het reguliere onderwijs heen te kijken in een instituut waar jongens zitten die vanwege gedragsproblemen daar terecht zijn gekomen.

Zij kiezen niet voor beveiligingspoortjes, geen hoog hek of een controle door beveiligingsambtenaren. Zij kiezen voor juist het begeleid en gestuurd verantwoordelijkheid teruggeven aan de jongens en de jongens aanzetten tot het elkaar aanspreken en sturen naar het gewenste gedrag in een consistent systeem waarin sport een belangrijke rol speelt. Dit werkt bij jongens die zich vormen aan elkaar. Bij deze jongens ging het in het verleden op straat mis toen zij zich gingen spiegelen aan foute jongens. Het kan goed komen door het spiegelen aan goede voorbeelden van leeftijdgenoten die ze zijn tegengekomen in Glen Mills. Maar de methode blijft de methode van jezelf spiegelen aan voorbeelden van leeftijdgenoten, de methode van de straat.

We bedanken de Glen Mills School voor het feit dat zij zich open hebben willen stellen voor een kijkje in hun keuken.

Literatuur

Respect voor jezelf

De theorie van het programma van de Glen Mills School

Studenten en staf i.s.m. Bureau Van Montfoort

ISBN-nr.: 90 6665 71 62

Uitgeverij: BV uitgeverij SWP

Artikel *Vrij Nederland* 28 augustus 2004; 'School voor bendeleiders'. Door Marian Husken en Rudie Kagie

Informatiemap 'Kansarm of kansrijk?' van de Hoederloo Groep

Correspondentie: M.Massink1@chello.nl